

VẤN ĐỀ VĂN HÓA ỨNG XỬ TRONG MÔI TRƯỜNG MẠNG XÃ HỘI 4.0

HÀ THỊ THANH CHUNG
Học viện Hành chính Quốc gia

Nhận bài ngày 03/7/2023. Sửa chữa xong 08/7/2023. Duyệt đăng 13/7/2023.

Abstract

Social network is a scientific and technical achievement of human. It is easy to see that the impact of the two worlds, "virtual" and "real" is not far away, or in other words, the influence of social networks on people's real life is very strong. However, recently, many bad stories have taken place on social networks, showing that it is becoming urgent for the social community to call for a culture of behavior on social networks. The article discusses a culture of behavior on social networks.

Keywords: Social network, culture of behavior.

1. Đặt vấn đề

Theo số liệu thống kê mới nhất trên các nền tảng mạng xã hội (MXH) như: Facebook, zalo, tiktok và một số mạng khác, tỷ lệ người sử dụng mạng tại Việt Nam đã và đang tăng lên ở con số cao mức 78,1% (số liệu khảo sát đầu năm 2022) [1]. Đặc biệt, độ tuổi sử dụng mạng có xu hướng tiếp tục tăng cao bao gồm cả các thanh thiếu niên ở vùng thành thị và nông thôn. MXH đã trở thành một diễn đàn để tiếp cận thông tin, giao lưu kết bạn, chia sẻ và lưu giữ những khoảnh khắc, kỷ niệm đẹp của một tổ chức, nhóm người hoặc chủ thể cá nhân. Từ sự năng động, nhanh chóng, kịp thời của MXH đó đã tạo lên làn sóng mạnh mẽ khiến MXH dường như là một phần tất yếu trong cuộc sống của cộng đồng dân mạng. Song thực tế phải nhìn nhận rằng, trên MXH hiện nay diễn hình như Facebook, nhiều tài khoản đã và đang lợi dụng tính năng thông tin nhanh chóng, lan tỏa mạnh mẽ để có những phát ngôn thiếu chuẩn mực, thiếu tôn trọng, hoặc dùng những từ ngữ không hay để miệt thị người khác. Tình trạng này lại đang rơi vào tất cả các lứa tuổi sử dụng MXH từ thanh, thiếu niên đến bộ phận người sử dụng mạng trung tuổi, báo động hơn tỷ lệ thanh niên sử dụng MXH nhằm "câu like, câu view" bằng những thông tin chưa được kiểm chứng hay những thông tin với những từ ngữ "giật gân" thiếu tính văn minh nhằm tạo hiệu ứng đám đông cổ xúy cho lời nói, hành động hoặc kích động trên MXH của tài khoản nào đó lại đang chiếm cao. Văn hóa trong xã hội đời sống thực hình thành qua hàng trăm năm, hàng nghìn năm. Còn xã hội số mới chỉ đang hình thành trong vài chục năm trở lại đây. Vì vậy, văn hóa số cũng mới chỉ đang hình thành các quy tắc ứng xử, chuẩn mực đạo đức của con người trong môi trường số và rất cần được quan tâm, bồi đắp để khẳng định tầm quan trọng trong sự phát triển môi trường số của thời đại 4.0. Với một số bộ phận không nhỏ người sử dụng mạng không có kiến thức, thích sự "a dua" và theo trào lưu đám đông, nhất là với bộ phận người trẻ sử dụng mạng đã làm xuất hiện các "anh hùng mạng thời đại 4.0" với một bàn phím gõ xuyên biên giới. Ranh giới giữa thông tin "đúng và sai", "thật và ảo" cũng được các "anh hùng mạng thời đại 4.0" này chỉ cần một nhíp gõ phím đã khiến ranh giới này trở nên mong manh và đan xen lẫn lộn nhau. Đây là hồi chuông cảnh tỉnh cho những nhận thức về văn hóa trên MXH đang bị xem nhẹ trên không gian mạng hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Những tác động của MXH với văn hóa ứng xử

MXH hiện nay với sứ mạng là sân chơi giao lưu, kết bạn, lĩnh hội các thông tin đúng và chính thống

Email: hathanhchung2009@gmail.com

thì lại trở thành một diễn đàn công khai thông tin cá nhân hoặc “bóc phốt” (theo ngôn ngữ của cộng đồng mạng), sử dụng những câu từ chưa chuẩn với phẩm chất đạo đức của người Việt bằng những ngôn ngữ “tự do quá mức” đã tiết lộ thông tin cá nhân, đời tư và ảnh hưởng đến cuộc sống của người bị gọi là “bóc phốt”. Hoặc thay vì lưu giữ kỷ niệm đẹp của bạn bè, gia đình, người thân thì MXH cũng là nơi để những “than vãn” về tâm, tư tình cảm, cuộc sống gia đình không viên mãn, tình bạn trắc trở được các tài khoản MXH chia sẻ, những bài viết này sẽ nhận được các bình luận khác nhau, người đồng cảm, người phê phán với những câu từ chưa chuẩn thuần phong mỹ tục người Việt hoặc bị biến tấu, gây hiểu nhầm hoặc làm sai lệch ý nghĩa. Đây là lý do, tại sao ngôn ngữ không đẹp trên MXH vô tình lại trở thành một loại rác cần được loại bỏ để làm trong sạch môi trường thông tin trên MXH.

Bên cạnh đó, “Đối với việc dùng MXH để livestream, thách thức lớn nhất đối với người dùng là tự điều khiển cảm xúc và hành vi của chính mình, trở thành một người tham gia MXH thông thái, biết lựa chọn thông tin để tiếp nhận, không nhầm lẫn giữa “cái tôi/sự cá tính” với “thái độ ngông cuồng/lối cư xử vô văn hóa”[2] .

Hiện nay, người ta hay nói đến một bộ phận có tên “anh hùng bàn phím”, “nhà đạo đức mạng”,... ám chỉ những người hòa theo đám đông để tung hô hay lên án một vấn đề nổi lên trên mạng Internet. Vấn đề này đôi khi tồn tại như một vấn nạn, mà ở đó con người lợi dụng sự vô danh để phê phán, đả kích, lăng mạ người khác bằng những từ ngữ thô lỗ, thiếu văn hóa, những bịa đặt không rõ chủ đích. Nhiều trường hợp bị trầm cảm, thậm chí tìm đến cái chết, do bị công kích bằng những ngôn từ quá khích, những bình luận tưởng chừng vô hại, nếu không có định hướng phù hợp, kịp thời, người dùng, đặc biệt là giới trẻ rất dễ tiếp cận với “sản phẩm rác”, sự tiếp nhận không có chọn lọc sẽ gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến đạo đức, lối sống, đồng thời gây khó khăn cho truyền thông trong việc định hướng dư luận xã hội.

Năm 2021, thời kỳ dịch bệnh Covid bùng phát trên toàn thế giới, tại Việt Nam, lan truyền rất nhiều thông tin liên quan đến vấn đề này trên nền tảng MXH. Các thế lực thù địch, chống phá Đảng, Nhà nước ta nhân cơ hội này ra sức công kích, tung tin lên MXH các thông tin xấu, độc hại, với mục đích tạo làn sóng phản đối, gây khó khăn với công tác phòng, chống dịch bệnh tại nước ta. Những bài viết của chúng đều mang hàm ý phủ nhận tất cả những thành quả, sự nỗ lực trong công tác phòng, chống dịch bệnh của Việt Nam và cuối cùng là mục đích để chống phá Đảng, Nhà nước ta. Đây là một minh chứng chân thực để thấy rằng văn hóa ứng xử trên MXH tại một bộ phận người sử dụng mạng của Việt Nam đang là vấn đề lo ngại. Hệ lụy là những thông tin không chính thống này của thế lực thù địch lại được một bộ phận người sử dụng mạng thiếu hiểu biết vô tình cổ vũ, chia sẻ và bình luận với những lời lẽ khiếm nhã, kích bác, kích động. Nhiều tài khoản đã phải trả giá cho sự vô tình, kém hiểu biết, thiếu kỹ năng tiếp nhận và phản biện thông tin trên không gian mạng là chịu trách nhiệm việc làm của mình trước cơ quan pháp luật theo quy định.

Với đặc trưng nổi bật là tính lan tỏa nhanh và tạo hiệu ứng đám đông mạnh mẽ, MXH đã trở thành kênh thông tin hữu hiệu để mọi người có thể nhận và chia sẻ thông tin. Có những ảnh hưởng không biểu hiện ngay tức thì, mà tác động đến hành vi, từ đó hình thành nên sự lệch chuẩn trong ứng xử của thế hệ trẻ. Họ có cơ hội được tiếp xúc với mạng Internet từ rất sớm, từ việc học tập, giao lưu, kết nối các mối quan hệ, tìm việc, làm việc đến thể hiện quan điểm cá nhân... đều gắn với sự phát triển của không gian số. Nhiều bạn trẻ “vẽ” lên trên MXH những quan niệm, lối sống xa rời thực tế, những ảo vọng muốn hướng tới nhưng chưa có nền tảng, hình thành dạng tâm lý hết sức phức tạp. Hiện tượng điển hình là hiệu ứng tâm lý đám đông, thường xuất hiện với biểu hiện trạng thái con người mơ hồ, thiếu thông tin trước một vấn đề nào đó, khiến họ dễ bị dẫn dụ, thiếu lập trường, tình cảm thường lẫn át lý trí, và có tính chuyên chế - những đối tượng khác biệt với đám đông sẽ bị bài trừ. Nếu người dùng không có nhận thức tốt, chắc chắn sẽ dễ bị ảnh hưởng bởi những tấm gương xấu trên MXH, thích “sống”, thu mình trên không gian ảo và xa dần cuộc sống thực tế.

2.2. Việc quản lý các sản phẩm/dịch vụ văn hóa từ môi trường số

Trong môi trường số, với lượng truy cập khổng lồ mỗi ngày, các sản phẩm văn hóa không chỉ đến

với một hay một vài nhóm đối tượng đã được xác định trước, mà với tính không biên giới đặc trưng của mạng Internet, sản phẩm có thể đến với rất nhiều đối tượng, thuộc những nhóm ngành nghề, độ tuổi khác nhau.

Bên cạnh phim truyền hình, phim chiếu rạp, những năm gần đây còn xuất hiện thể loại WebDrama - những bộ phim được phát hành trên nền tảng số. Đây là thể loại phim cũng được đầu tư công phu về nội dung, hình ảnh, cốt truyện hấp dẫn khán giả, nhưng được đăng tải trên mạng Internet với sự chấp nhận từ đơn vị có bản quyền, thu lợi nhuận từ lượt xem và quảng cáo. Trong thời gian diễn ra dịch bệnh Covid-19, WebDrama được xem là thể loại “thừa thắng xông lên” với rất nhiều sản phẩm, tuy nhiên ít để lại dấu ấn, đa phần là các tác phẩm hài, có nhiều chi tiết gây cười. Bên cạnh đó, cũng xuất hiện không ít các tập phim ngắn có nội dung hơi hợt mà chủ yếu là hình ảnh diễn viên ăn mặc có phần phản cảm, ảnh hưởng tiêu cực từ nội dung cũng như hình ảnh phim mang lại cho người dùng mạng.

Vấn nạn vi phạm bản quyền. Với lượng người sử dụng Internet tăng nhanh như hiện nay, việc tiếp nhận, phát tán các sản phẩm văn hóa, nghệ thuật ngày một thuận lợi. Điều đó, khiến các sản phẩm văn hóa trên không gian mạng đang gặp những nguy cơ về vi phạm bản quyền rất lớn, gây khó khăn cho các cấp quản lý và tạo rào cản đối với sự sáng tạo của mỗi cá nhân, đặc biệt đối với ngành xuất bản và âm nhạc. Không đơn giản là những bản sách hay băng đĩa nhạc in lậu như trước đây, mà trong môi trường số hóa, việc sao lưu, phát hành thiếu sự quản lý chặt chẽ, các bộ luật bộc lộ những kẽ hở để nhiều tổ chức, cá nhân lợi dụng, trục lợi trên trí tuệ của người khác.

Bắt nguồn từ thói quen chia sẻ, từ thông tin tác phẩm, tác giả, đến nội dung cả cuốn sách, tác phẩm âm nhạc,...trên mạng Internet (từ các thiết bị di động thông minh) đã hình thành cả một hệ thống người dùng sử dụng miễn phí (xuất hiện nhiều website chia sẻ sách điện tử). Tuy nhiên, chính vấn đề bản quyền đang làm cho những người hoạt động trong lĩnh vực xuất bản trở nên ngần ngại đối với thị trường sách điện tử - thị trường đáng lẽ phải đang rất sôi động thời điểm này, điều đó cũng trở thành một trong những khó khăn rất lớn để xây dựng văn hóa đọc tiên tiến, hiện đại. Từ đó cho thấy, khi chưa có hành lang pháp lý đủ chặt chẽ, chưa có phương thức phù hợp để đối mặt với thách thức, các nhà sản xuất, tác giả sẽ khó khăn rất nhiều trong việc bảo vệ bản quyền đối với tác phẩm của mình, đồng thời trở thành rào cản trong việc kích thích sự sáng tạo của văn nghệ sĩ trong việc sáng tạo ra những sản phẩm mang dấu ấn cá nhân, được tôn trọng và đón nhận.

Trong môi trường số, các hành vi xâm phạm bản quyền trở nên phổ biến với nhiều hình thức khác nhau như sao chép trái phép; sửa chữa, cắt xén tác phẩm trái phép; mạo danh tác giả... Thậm chí nhiều cá nhân đã lợi dụng kẽ hở của luật, xâm phạm bản quyền tác phẩm ở mức độ tinh vi hơn. Phổ biến nhất là việc nhiều tác phẩm đăng tải trên kênh YouTube cá nhân lại nhận được cảnh báo có sự vi phạm bản quyền, trong khi họ là người sáng tác, đầu tư làm video, đăng ký ủy nhiệm bảo vệ quyền tác giả âm nhạc cho Trung tâm Bảo vệ Quyền tác giả Âm nhạc Việt Nam,...Vấn nạn về vi phạm bản quyền xảy ra ngày càng nhiều, gây khó khăn cho các cấp quản lý, thiệt thòi cho văn nghệ sĩ - đối tượng cần được bảo vệ về quyền sở hữu trí tuệ. Phát biểu trong Tọa đàm *Thế hệ trẻ với bản quyền trên không gian mạng*, bà Phạm Thị Kim Oanh - Phó Cục trưởng Cục Bản quyền tác giả (Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch) cho rằng: “Để trở thành thế hệ tiên phong bảo vệ bản quyền, những người trẻ trước hết hãy là thế hệ không thờ ơ với tác quyền. Mỗi người có thể có những lựa chọn để giải trí, tiếp cận sản phẩm nhưng hãy trên tinh thần tôn trọng sự sáng tạo, tôn trọng tâm sức và trí tuệ của người sáng tác và chủ sở hữu quyền tác giả” [3].

Từ trước đến nay, người dùng vẫn có thói quen sử dụng nguồn tài nguyên miễn phí trên mạng Internet, để thay đổi thói quen này cần có thời gian. Một bộ phận người dùng đã có ý thức hơn với việc trả phí để thưởng thức những tác phẩm chất lượng cũng như thành quả lao động của cả ekip sản xuất, như Netflix, Apple TV+, Galaxy Play, FPT Play, Zing TV... Bên cạnh những tín hiệu tích cực đó, cũng phải nhìn nhận rằng, vẫn còn hiện tượng thu/phát lại phim với chất lượng kém để phát tán trên Internet, ảnh hưởng nghiêm trọng đến doanh thu của các đơn vị sản xuất và phát hành phim (cả phim chiếu rạp và phim truyền hình), không ít trường hợp, khán giả vô tư cắt/ghép video từ những bộ phim, “chế”

hình ảnh nghệ sĩ vào những câu chuyện gây cười trên mạng xã hội, gây ra những tình huống “dở khóc, dở cười”, thậm chí kéo nghệ sĩ vào nhiều scandal không đáng có.

2.3. Đối mặt với thách thức để xây dựng văn hóa số lành mạnh

Trong thời đại kỷ nguyên số, vấn đề xây dựng và bảo vệ được nền văn hóa tiên tiến, mang bản sắc riêng biệt của dân tộc, Việt Nam đang đứng trước nhiều cơ hội thuận lợi nhưng cũng đang phải đối mặt với không ít những khó khăn, thách thức khó giải quyết, như lời phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc triển khai Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng: “Sự tác động của quá trình toàn cầu hóa, cạnh tranh quốc tế và cuộc đấu tranh trên lĩnh vực văn hóa, tư tưởng cũng sẽ diễn ra quyết liệt, phức tạp hơn. Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, công nghệ số, xã hội số, văn hóa số... vừa đem lại những cơ hội, vừa tạo ra thách thức mới trong việc xây dựng và phát triển văn hóa”.

Cùng với những cơ hội mà kỷ nguyên số tạo ra, công tác bảo vệ an ninh tư tưởng - văn hóa hiện nay đang phải đối mặt với những thách thức cơ bản như: các thế lực thù địch, phản động, cơ hội chính trị triệt để sử dụng thành tựu về khoa học, công nghệ để gia tăng các hoạt động chống phá Đảng, Nhà nước, chế độ, nội dung chống phá trên tất cả các lĩnh vực từ chính trị, kinh tế, quốc phòng, an ninh, đối ngoại..., trong đó, chúng coi phá hoại về nền tảng tư tưởng - văn hóa là mặt trận quan trọng; nhiều nội dung chương trình, phim ảnh của các dịch vụ nước ngoài tràn vào Việt Nam có những nội dung phản cảm vi phạm quy định pháp luật, đạo đức, văn hóa, thuần phong, mỹ tục Việt Nam...

Khoảng mười năm trở lại đây, sự bùng nổ với nhiều hệ lụy của các trang MXH, các nhà chức trách ở nhiều nước đã phải quản lý tài khoản qua mã số công dân. Việc này được cho là đã giảm tải, hạn chế rất nhiều tác động tiêu cực do MXH gây ra. Tuy nhiên, ta biết rõ người sử dụng tài khoản nhưng lại không dễ để có thể kiểm soát được những điều họ bình luận, tương tác với cộng đồng mạng bởi có nhiều tài khoản ảo được lập ra.

Môi trường mạng với tốc độ lan thông tin nhanh hơn và trên diện rộng hơn đời sống thực tế rất nhiều, tốc độ lan truyền và gây xúc cảm rất mạnh. Trên thế giới đã thống kê tốc độ tác động và lan truyền của một thông tin xấu nhanh khoảng bằng 6-7 lần thông tin tốt. Trong khi đó, hiện nay, người sử dụng MXH đang đóng 03 vai trò quan trọng: người sản xuất thông tin, người tiếp thu thông tin và là người phát tán thông tin. Vì vậy, để các tin giả, tin xấu, độc được ngăn chặn phụ thuộc rất nhiều vào nhận thức, trách nhiệm của người sử dụng mạng.

Để nâng cao việc ứng xử có văn hóa trên không gian mạng, Quốc hội đã ban hành Luật An ninh mạng (ban hành ngày 12/6/2018, có hiệu lực từ ngày 01/01/2019) và có hướng dẫn cụ thể, phủ thông tin tốt để che thông tin xấu, chúng ta bắt đầu quản lý nghiêm ngặt, kể cả xử lý hình sự những đối tượng lợi dụng MXH, lợi dụng mạng Internet xâm phạm đến quyền, lợi ích hợp pháp của công dân (Trước đây, chúng ta chỉ xử lý khi liên quan tới lợi ích của xã hội, của đất nước, của Nhà nước). Luật nhằm bảo vệ người dùng hợp pháp trên không gian mạng; phòng ngừa, đấu tranh, làm thất bại hoạt động sử dụng không gian mạng xâm phạm an ninh quốc gia, chống Nhà nước, tuyên truyền phá hoại tư tưởng, phá hoại nội bộ, kích động biểu tình, phá rối của các thế lực phản động. Phòng ngừa, ngăn chặn, ứng phó, khắc phục hậu quả của các đợt tấn công mạng, khủng bố mạng và phòng, chống nguy cơ chiến tranh mạng; quy định rõ những hành vi bị cấm liên quan đến văn hóa ứng xử; không xâm phạm đến quyền con người, không cản trở tự do ngôn luận, không cản trở hoạt động bình thường, đúng luật của cá nhân, tổ chức như những thông tin trên mạng xã hội, blog, web phản động tuyên truyền, xuyên tạc.

Sau Luật An ninh mạng, với mục đích: Tạo điều kiện phát triển lành mạnh MXH tại Việt Nam, đảm bảo quyền tự do cá nhân, quyền tự do kinh doanh, không phân biệt đối xử nhà cung cấp dịch vụ trong và ngoài nước, phù hợp với chuẩn mực, thông lệ và các điều ước quốc tế mà Việt Nam đã tham gia; Xây dựng chuẩn mực đạo đức về hành vi, ứng xử trên MXH, giáo dục ý thức, tạo thói quen tích cực trong các hành vi ứng xử của người dùng trên MXH, góp phần xây dựng môi trường mạng an toàn, lành mạnh tại Việt Nam, ngày 17/6/2021 Bộ VHTTDL đã có sự phối hợp với Bộ Thông tin và Truyền thông ban hành Bộ Quy tắc ứng xử trên MXH kèm theo Quyết định số 874/QĐ-BTTTT. Bên cạnh đó, Bộ tăng cường chỉ đạo, thanh tra, kiểm tra, xử lý nghiêm các trường hợp lợi dụng MXH, sử dụng MXH không đúng làm ảnh hưởng đến văn hóa, xã hội.

Bộ Quy tắc ứng xử trên MXH đưa ra các quy tắc chung bao gồm: tôn trọng, trách nhiệm, lành mạnh và an toàn. Các quy tắc riêng đối với các nhà cung cấp dịch vụ và người sử dụng phải tuân thủ theo các mức độ: Nên/không nên, được/không được. Chẳng hạn, người dùng MXH là cán bộ - viên chức - người lao động trong cơ quan nhà nước không được ứng xử trái với các chuẩn mực đạo đức công vụ và đạo đức nghề nghiệp; hoặc người dân sử dụng MXH nên lên tiếng ủng hộ, chia sẻ những thông tin tích cực; dùng MXH có văn hóa; không sử dụng từ ngữ gây thù hận, kích động bạo lực.

Bộ Quy tắc ứng xử trên MXH giống như “Thế chế mềm” bảo đảm quyền tự do cá nhân, quyền tự do kinh doanh phù hợp chuẩn mực đạo đức, pháp luật và thông lệ quốc tế. “Có như thế, quyền tự do ngôn luận, tự do bày tỏ ý kiến, quan điểm, thái độ của mỗi công dân đã được Hiến pháp và pháp luật Việt Nam quy định mới không quá đà dẫn đến lộng ngôn, loạn ngôn, vi phạm pháp luật, gây tác động tiêu cực đến an ninh xã hội, thuần phong mỹ tục, đến sự phát triển lành mạnh của đất nước. Những người sử dụng MXH, nhất là những người có tích xanh, mới không bị lóa mắt mà làm điều phạm pháp, mặc nhiên xúc phạm sức khỏe, danh dự, vu khống, làm nhục công dân khác, đi ngược lại các giá trị đạo đức tiến bộ, công bằng xã hội” [4].

Có thể khẳng định rằng, việc ban hành Bộ Quy tắc ứng xử trên MXH do Bộ Thông tin và Truyền thông ban hành là rất kịp thời, cần thiết, mang ý nghĩa tích cực, hướng tới chuẩn mực chung, tôn trọng pháp luật, nhằm tạo lập “bộ áo giáp” để mọi người dùng MXH nâng cao trách nhiệm đồng thời có thể tránh được những cạm bẫy, hay vi phạm pháp luật. Bộ Quy tắc khuyến khích mọi người hành xử đúng trên mạng, có ý thức thay đổi, điều chỉnh hành vi, đạo đức khi tham gia “thế giới ảo” để góp phần xây dựng hoàn thiện môi trường mạng an toàn, lành mạnh.

2.4. Giải pháp cơ bản để bảo vệ nền tư tưởng, văn hóa

Để bảo vệ an ninh tư tưởng - văn hóa trong kỷ nguyên số cần có những giải pháp đồng bộ, toàn diện để tranh thủ cơ hội và vượt qua thách thức để bảo vệ nền tư tưởng, văn hóa xã hội chủ nghĩa gắn với truyền thống và bản sắc dân tộc, với những giải pháp cơ bản.

2.4.1. Các cơ quan Đảng, Nhà nước tăng cường trách nhiệm, nâng cao hiệu quả công tác bảo vệ an ninh tư tưởng - văn hóa trong tình hình mới; nâng cao nhận thức của người dân, nhận thức và trách nhiệm của doanh nghiệp trong xây dựng và bảo vệ nền tư tưởng - văn hóa Việt Nam; phát huy vai trò xung kích, đi đầu của đoàn viên, thanh niên trong bảo vệ an ninh tư tưởng - văn hóa ..., mỗi người sử dụng mạng hãy “Không đăng điều trái luật- Đọc, xem, nghe nội dung lành mạnh- Đưa tin, chia sẻ có trách nhiệm- Lan tỏa những tin tức tốt đẹp và bình luận có văn hóa”.

2.4.2. Tuyên truyền, phổ biến Luật An ninh mạng, Bộ Quy tắc ứng xử trên mạng xã hội giúp mỗi người hiểu rõ ý nghĩa, giá trị, nội dung, quyền lợi, nghĩa vụ, trách nhiệm và những hành vi bị cấm liên quan đến văn hóa ứng xử khi tham gia MXH. Cần phát huy vai trò nêu gương của cán bộ, đảng viên, thầy cô giáo, các phụ huynh; phối hợp chặt chẽ giữa tổ chức, cơ quan, nhà trường và gia đình trong xây dựng văn hóa ứng xử trên MXH. Nâng cao và tự nâng cao ý thức, rèn luyện hành vi đạo đức, làm cơ sở cho xác định thái độ, hành vi ứng xử văn hóa trên MXH. Mọi lời nhận xét, bình luận phải khách quan và tế nhị, tỏ thái độ, cảm xúc phù hợp, không nói xấu, kéo bè cánh nhằm hạ thấp danh dự, nhân phẩm của người khác, biết quan tâm, lắng nghe, chia sẻ, thông cảm. Tìm hiểu kỹ các nguồn thông tin để kiểm chứng, không nên hấp tấp, vội vàng đưa ra những nhận xét, bình luận không đúng hoặc ác ý. Đưa hình ảnh phù hợp lên mạng, không đưa những hình ảnh phản cảm, trong điều kiện không phù hợp có thể bị kẻ xấu sử dụng cho những mục đích không tốt đẹp. Có ý thức giữ gìn bản sắc văn hóa ứng xử của dân tộc, giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt khi giao tiếp trên MXH. Không dùng từ ngữ lạ, biến tấu, không có trong từ điển tiếng Việt, tiếng lóng, từ viết tắt hoặc ngôn ngữ pha tạp. Phản ứng thận trọng trước các vấn đề nảy sinh trên MXH.

2.4.3. Sử dụng các giải pháp về công nghệ hỗ trợ cho xây dựng văn hóa ứng xử trên MXH. Cơ quan chuyên trách nghiên cứu thành lập bộ phận chuyên tìm kiếm, ngăn chặn những bài đăng sai sự thật, xúc phạm người khác, những hình ảnh phản cảm, gửi tới nhà cung cấp dịch vụ trong nước và quốc tế, các MXH mà người dùng đăng tải và yêu cầu gỡ bỏ. Như vậy, MXH thực sự là

một bộ phận quan trọng trong “hệ sinh thái mới”, mang đến cho con người những lợi ích không hề nhỏ.

Có thể nói, với môi trường văn hóa số nếu biết khai thác lợi thế có thể giúp lan tỏa các giá trị văn hóa dân tộc vượt ra ngoài giới hạn thời gian, không gian. Bởi vậy, xây dựng văn hóa số nói chung và văn hóa số trong lĩnh vực văn hóa nói riêng là điều chúng ta cần triển khai một cách đồng bộ, có chiến lược lâu dài, góp phần định vị và lan tỏa các giá trị văn hóa Việt Nam trên trường quốc tế.

3. Kết luận

Xây dựng văn hóa mạng phải xuất phát từ hai phía, từ cơ quan quản lý nhà nước và từ mỗi người dân để việc quản lý MXH được chặt chẽ hơn và kiểm soát tốt hơn, từ đó loại trừ những hành vi ứng xử không chuẩn mực trên MXH, Thực tế, thời gian qua cho thấy sự vào cuộc quyết liệt của các cơ quan quản lý nhà nước, nhất là Bộ Thông tin và Truyền thông, nên đã hạn chế được nhiều tài liệu xấu, độc hại từng được lưu truyền trên MXH. Các doanh nghiệp cung cấp MXH như Facebook, Google, Twitter hay YouTube, Tiktok cũng đã thể hiện thái độ đồng tình, ủng hộ khi chấp hành đầy đủ việc gỡ bỏ những thông tin bịa đặt, xấu độc.

Tài liệu tham khảo

[1] Datareportal (2022), *Digital 2022: Vietnam*, Nguồn: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-vietnam>, truy cập ngày 10/6/2023.

[2] Ngô Huyền (2021), *Livestream cũng phải có văn hóa*, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 467 tháng 7.

[3] Tinh Lê (2022), *Thách thức vấn đề bản quyền trên không gian mạng*. Nguồn: www.vietnamnet.vn, ngày 26/4/2022.

[4] Nguyễn Tri Thức, Trần Văn Thư (2021), *Bộ quy tắc ứng xử trên mạng xã hội: “Thế chế mềm” bảo đảm quyền tự do cá nhân, quyền tự do kinh doanh phù hợp chuẩn mực đạo đức, pháp luật và thông lệ quốc tế*, Tạp chí Cộng sản, số 970, tr. 56-60.

NGHIÊN CỨU VỀ KINH TẾ TUẦN HOÀN...

Tiếp theo trang 216

3. Kết luận

Chuyển dịch từ kinh tế tuyến tính sang KTTH đang là xu thế chung của nhiều quốc gia trong đó có Việt Nam. Ninh Bình là một tỉnh lấy kinh tế du lịch - ngành công nghiệp không khói, lựa chọn tăng trưởng xanh làm nền tảng cũng không nằm ngoài xu thế đó. Đây là cách tốt nhất để giải quyết mối quan hệ giữa phát triển hài hòa, bền vững và bảo tồn, phát huy các giá trị, nguồn lực của địa phương một cách tốt nhất, hiệu quả nhất. Nói cách khác, lựa chọn KTTH gắn với các thành phần kinh tế mà phát triển du lịch là giải pháp để các nhà quản lý không còn phải đánh đổi giữa tăng trưởng kinh tế và bảo vệ môi trường, thực hiện được đồng thời nhiều mục tiêu phát triển bền vững. Để thực hiện được định hướng này đòi hỏi phải có sự nỗ lực của cả hệ thống chính trị từ trung ương đến địa phương, cộng đồng dân cư, đặc biệt là các doanh nghiệp, nhà kinh doanh du lịch, du khách bởi họ là động lực, trung tâm của phát triển bền vững và chỉ khi chính quyền đóng vai trò kiến tạo, dẫn dắt, cộng đồng là những thành phần tham gia hưởng ứng tích cực, có trách nhiệm, mang lại sự lan tỏa rộng rãi, góp phần thay đổi nhận thức và hành vi của cộng đồng và xã hội, khi đó KTTH gắn với phát triển du lịch ở Ninh Bình mới thực sự phát huy hiệu quả và đạt đến sự bền vững.

Tài liệu tham khảo

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội Đảng biểu toàn quốc lần thứ XIII* (tập 1), NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[2] Quốc hội (2020), *Luật Bảo vệ môi trường*, Luật số 72/2020/QH14, ngày 17/11/2020, có hiệu lực từ ngày 01/01/2022.

[3] Đảng bộ tỉnh Ninh Bình (2020), *Văn kiện Đại hội Đảng bộ tỉnh Ninh Bình lần thứ XXII, nhiệm kỳ 2020-2025*.

[4] Bùi Thị Hoàng Lan (2020), *Phát triển kinh tế tuần hoàn ở một số quốc gia và bài học cho Việt Nam*, Tạp chí Tài chính, kỳ 2 tháng 12.

[5] Bùi Xuân Dũng (2020), *Kinh nghiệm thực hiện mô hình kinh tế tuần hoàn ở một số quốc gia và gợi ý cho Việt Nam*, Tạp chí Kinh tế và Dự báo, số 22 (740).

[6] Viện Chiến lược, Chính sách tài nguyên và môi trường (2020), *Nghiên cứu, đánh giá, đề xuất các mô hình phát triển nền kinh tế tuần hoàn phù hợp với Việt Nam trong bối cảnh thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững và ứng phó với biến đổi khí hậu*, Hà Nội.

[7] Bùi Quan Trung, Phạm Hữu Năm (2020), *Một số giải pháp thúc đẩy phát triển nền kinh tế tuần hoàn tại Việt Nam*, Tạp chí Tài chính, kỳ 2 tháng 6.

[8] Nguyễn Thế Chinh (2020), *Cơ hội và thách thức cho phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam*. Nguồn: <https://tapchicongsan.org.vn>, ngày 8/03/2020.